

जोडपत्र-3 (KYC दस्तऐवजांचे)

सदस्य (Member/ Stock Brokers), अधिकृत व्यक्ती (Authorised Persons) आणि ग्राहकाचे (Client/investor) ग्राहका हक्क आणि कर्तव्ये /SEBI आणि कर्मांडिटी एक्सचेंजेसनी (Commodity Exchanges) विहित केल्याप्रमाणे

1. ग्राहक त्याच कर्मांडिटीज(Commodities)/करारात/इतर सलेखांमध्ये गुंतवणूक/ करतील ज्यांना एक्सचेंजेस/SEBIच्या नियम, उपकलमे आणि व्यावसायिक नियम/ नियमनांमध्ये केलेल्या व्याख्येप्रमाणे आणि त्याखाली वेळोवेळी निर्गमित करण्यात आलेल्या परिपत्रकांनुसार/नोटीसांनुसार व्यवहारांसाठी मान्यता दिली गेली आहे.
 2. सदस्य, अधिकृत व्यक्ती आणि ग्राहक एक्सचेंजेसचे नियम, उपकलमे आणि व्यावसायिक नियम आणि त्याखाली निर्गमित केलेल्या परिपत्रकांशी/नोटीसेसशी आणि /SEBIच्या नियम आणि नियमनांशी आणि वेळोवेळी अंमलात असू शकतील अशा सरकारी प्राधीकरणांच्या अधिसूचनांशी बांधील असतील.
 3. ग्राहक सदस्याच्या कर्मांडिटीज(Commodities)आणि/किंवा डेरिव्हेटिव्ज करारांमध्ये व्यवहार करण्याच्या क्षमतेबाबत आणि सदस्यामार्फत आदेशांची कार्यवाही करण्याची इच्छा आहे, याबाबत स्वतःचे समाधान करून घ्यावे आणि ग्राहकाने सदस्यामार्फत आदेशांची कार्यवाही करण्यापूर्वी अशा क्षमतेबाबत स्वतःचे समाधान करून घेणे वेळोवेळी चालूच ठेवावे.
 4. सदस्याने ग्राहकाचा अस्सलपणा आणि आर्थिक भक्कमपणाबाबत आणि पुरविण्यात येणाऱ्या सेवांशी संबंधित गुंतवणूकीच्या उद्दिष्टांबाबत सातत्याने समाधान करून घ्यावे.
 5. सदस्याने ग्राहकाला कोणत्याही मर्यादा, दायित्वे आणि सदस्य ज्या क्षमतेत काम करतो त्यासह करावयाच्या व्यवसायासाठी सदस्याच्या दायित्वाच्या नेमक्या स्वरूपाबाबत जागरूक करावे.
 6. व्यावसायिक व्यासंगाच्या आवश्यकता
 - a. वित्तीय करारामध्ये प्रवेश करताना किंवा त्याअंतर्गत कोणतीही दायित्वे फेडताना सदस्याने व्यावसायिक व्यासंगाचे पालन केले पाहिजे.
 - b. "व्यावसायिक व्यासंग" म्हणजे अशा कौशल्य आणि काळजीचे मानक जे सदस्याने ग्राहकाबाबत वाजवी अंमलात आणणे अपेक्षित असेल, पुढील गोष्टींच्या योग्य प्रमाणात-
 - i. प्रामाणिक बाजार पध्दती;
 - ii. सद्भावचे तत्व;
 - iii. ग्राहकाचे ज्ञान, अनुभव आणि कौशल्याची पातळी;
 - iv. ग्राहक घेत असलेल्या वित्तीय उत्पादन* किंवा वित्तीय सेवांमध्ये असलेल्या जोखमीचे स्वरूप आणि प्रमाण आणि
 - v. ग्राहक सदस्यावर किती अवलंबून आहे.
- *कर्मांडिटी डेरिव्हेटिव (Commodity Derivatives)कॉन्ट्रॅक्ट
7. अधिकृत व्यक्ती सदस्याला आवश्यक ते सहाय्य करेल आणि स्टॉक ब्रोकरला त्याच्या ग्राहका(लां) शी करण्यात येणाऱ्या सर्व व्यवहारांत सहकार्य करेल.

ग्राहकाची माहिती

8. ग्राहकाने "खाते उघडण्याच्या प्रपत्रात" सदस्याला आवश्यक असलेले सर्व तपशील कमाॅडिटी एक्सचेंजेसने/SEBIने वेळोवेळी बंधनकारक केलेल्या समर्थनार्थ कागदपत्रांसह पुरवावा.
9. ग्राहकाने खाते उघडण्याच्या कागदपत्रांतील सर्व बंधनकारक तरतूदींशी स्वतःला चांगले परिचित करून घ्यावे. सदस्याने विनिर्दिष्टीत केलेली कोणतीही अतिरिक्त कलमे किंवा कागदपत्रे बंधनकारक नसतील; त्यामुळे, ग्राहकाद्वारे विशिष्ट स्वीकृतीच्या अधीन असतील.
10. ग्राहकाने खाते उघडताना आणि त्यानंतर 'खाते उघडण्याच्या प्रपत्रात' पुरविलेल्या माहितीत, परिसमापन विनंती अर्ज/नादारी विनंती अर्ज किंवा त्याच्या क्षमतेवर परिणाम करणाऱ्या कोणत्याही न्यायालयीन वादासह कोणत्याही बदलांबद्दल सदस्याला ताबडतोब लेखी अधिसूचित करावे. ग्राहकाने नियतकालीन तत्वावर सदस्याला आर्थिक माहिती पुरवावी/अद्यतन करावी.

11.A. वित्तीय करारातील अन्याय्य अटींचे संरक्षण**

- a. वाटाघाटी न केलेल्या करारातील एखादी अन्याय्य अट निरर्थक असेल.
- b. एखादी अट अन्याय्य आहे जर ती –
 - i. ग्राहकाला नुकसान पोहोचवण्यासाठी, वित्तीय करारातील पक्षांच्या अधिकार व दायित्वांमध्ये ठळक असंतुलन निर्माण करत असेल; आणि
 - ii. सदस्याच्या कायदेशीर हिताचे संरक्षण करण्यासाठी वाजवीपणे आवश्यक नसेल.
- c. एखादी अट अन्याय्य आहे हे ठरवताना विचारात घेण्याच्या घटकांमध्ये पुढील गोष्टींचा समावेश होतो –
 - i. वित्तीय करारांतर्गत ज्या वित्तीय उत्पादन किंवा वित्तीय सेवांचे स्वरूप हाताळले जात आहे;
 - ii. अटीच्या पारदर्शकतेची व्याप्ती;

**कमाॅडिटी एक्सचेंजेस(Commodity Exchanges)द्वारे देऊ केले जात असलेले करार

- iii. समान वित्तीय उत्पादने किंवा वित्तीय सेवांसाठी इतर वित्तीय करारांशी ह्या अटीची ग्राहकाला किती मर्यादिपर्यंत तुलना करता येईल; आणि
 - iv. संपूर्ण वित्तीय करार आणि ज्या इतर कराराच्या अटींवर तो अवलंबून आहे.
- d. एखादी अट पारदर्शक आहे जर –
 - i. जी ग्राहकाला समजेल अशा वाजवीपणे साध्या भाषेत मांडलेली आहे;
 - ii. वाचनीय आहे आणि स्पष्टपणे सादर केलेली आहे; आणि
 - iii. अटीचा परिणाम होणाऱ्या ग्राहकासाठी सहज उपलब्ध आहे.

- e. जर एखाद्या वित्तीय करारातील एखादी अट मुद्दा 11.A.c अंतर्गत अन्याय्य असल्याचे ठरवले गेले तर, त्या अन्याय्य अटीविना तो वित्तीय करार ज्या मर्यादेपर्यंत अंमलात आणता येणे शक्य असेल तोपर्यंत करारातील उर्वरित अटीद्वारे पक्ष बांधील राहणे चालू राहिल.

11.B.

- a. "वाटाघाटी न केलेला करार" म्हणजे एक असा करार, ज्याच्या अटीबाबत, मुद्दा 11.C. (खाली दिलेला) व्यतिरिक्त वित्तीय करारातील पक्षांमध्ये वाटाघाटी झालेल्या नाहीत आणि ज्यांमध्ये पुढील गोष्टींचा समावेश होतो –
- एक वित्तीय करार ज्यामध्ये, ग्राहकाच्या तुलनेत, वित्तीय कराराच्या अटी ठरविण्याचे भरीवपणे जास्त वाटाघाटी सामर्थ्य हे सदस्याकडे आहे; आणि
 - एक प्रमाणित करार स्वरूप.
- b. "एक प्रमाणित करार स्वरूप" म्हणजे एक असा वित्तीय करार जो ग्राहकासाठी भरीवपणे वाटाघाटी न करण्यायोग्य आहे, मुद्दा 11.C. मध्ये असलेल्या अटींशिवाय.
- c. जरी वित्तीय कराराच्या काही अटीबाबत वाटाघाटी झाल्या असल्या तरी, वित्तीय करार हा वाटाघाटी न केलेला करार समजला जातो जर तसे पुढील बाबींनी सूचित होत असेल –
- वित्तीय कराराचे एकूण आणि भरीव मूल्यांकन; आणि
 - वित्तीय कराराच्या भोवतीच्या भरीव परिस्थिती
- d. एक वित्तीय करार हा वाटाघाटी न केलेला करार आहे अशा दाव्यामध्ये, अन्यथा प्रदर्शित करण्याचा भार सदस्याचा असेल.

11. C.

- a. एखाद्या वित्तीय करारातील अटीला वरील गोष्टी लागू होत नाहीत जर ती –
- वित्तीय कराराची विषय वस्तू विषद करत असेल;
 - वित्तीय उत्पादन किंवा वित्तीय करारांतर्गत असलेल्या वित्तीय सेवेसाठी अदा करण्याची किंवा देय असलेली किंमत निश्चित करते आणि ग्राहकाला ती स्पष्टपणे उघड करून सांगितलेली आहे; किंवा
 - कोणत्याही कायदा किंवा नियमनांतर्गत आवश्यक आहे किंवा तिला व्यक्तपणे परवानगी आहे.
- b. 11.C अंतर्गतची सूट अशा अटीला लागू होत नाही जी अशा रकमेच्या प्रदानाशी निगडित आहे जे कोणतीही विशिष्ट घटना घडण्याच्या किंवा न घडण्याच्या सापेक्ष आहे.

12. सदस्य आणि अधिकृत व्यक्तीने आणि सब-ब्रोकरने खाते उघडण्याच्या प्रपत्रात नमूद केलेल्याप्रमाणे ग्राहकाचा सर्व तपशील किंवा ग्राहकाच्या संबंधातील सर्व माहिती गोपनीय पद्धतीने राखावी आणि असे कि कोणत्याही कायदेशीर/नियामक आवश्यकतांखाली गरज असल्याशिवाय ती कोणत्याही व्यक्तीला/ अधिकार्याला उघड करू नये. तथापि, सदस्य त्याच्या ग्राहकाविषयीची माहिती कोणत्याही व्यक्तीला किंवा अधिकार्याला ग्राहकाच्या अभिव्यक्त परवानगीने उघड करू शकेल.

13.A. वैयक्तिक माहितीचे संरक्षण आणि गोपनीयता

- a. "वैयक्तिक माहिती" म्हणजे अशी कोणतीही माहिती जी ग्राहकाशी संबंधित आहे किंवा जिच्यामुळे प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षपणे ग्राहकाच्या ओळखीचे अनुमान लावता येते आणि ज्यामध्ये पुढील गोष्टींचा समावेश असतो –

- i. नाव आणि संपर्क माहिती;
- ii. जैवमेट्रिक माहिती, व्यक्तींच्या बाबतीत
- iii. वित्तीय उत्पादनांतील व्यवहार किंवा धारणांशी संबंधित माहिती
- iv. वित्तीय सेवांच्या वापराशी संबंधित माहिती; किंवा
- v. अशी माहिती जी विनिर्दिष्ट केली जाऊ शकते.

13.B.

a. सदस्याने –

- i. वित्तीय उत्पादन किंवा वित्तीय सेवेतील तरतुदीसाठी आवश्यक आहे त्याशिवाय ग्राहकाशी संबंधित जास्तीची वैयक्तिक माहिती संकलित करू नये;
- ii. ग्राहकाशी संबंधित वैयक्तिक माहितीची गोपनीयता राखावी आणि 13.B.b.मध्ये परवानगी असलेल्या व्यतिरिक्त व्यक्तपणे ती त्रयस्थ पक्षांकडे उघड करू नये;
- iii. त्याच्याकडे असलेली ग्राहकाशी संबंधित कोणतीही वैयक्तिक माहिती अचूक, अद्ययावत आणि पूर्ण आहे याची खात्री करण्यासाठी सर्वोत्तम प्रयत्न करावे;
- iv. नियामकाने विनिर्दिष्ट केलेल्या कोणत्याही अपवादांच्या अधिन, अशिलांना त्यांच्या वैयक्तिक माहितीमध्ये वाजवी प्रवेश मिळू शकेल याची खात्री करावी; आणि
- v. सदस्याकडे असलेली वैयक्तिक माहिती अचूक, अद्ययावत आणि पूर्ण आहे याची खात्री करण्यासाठी अशिलांना त्यांच्या वैयक्तिक माहितीमध्ये सुधारणा करण्याची प्रभावी संधी घेऊ द्यावी.

b. ग्राहकाशी संबंधित वैयक्तिक माहिती सदस्य त्रयस्थ पक्षांकडे तेव्हाच उघड करू शकतो जर –

- i. ग्राहकाला संमती नाकारण्याची प्रभावी संधी दिल्यानंतर, प्रकटीकरणाबाबत त्याने ग्राहकाची पूर्व लेखी माहितीपूर्ण संमती मिळवलेली असेल;
- ii. केल्या जाणाऱ्या प्रकटीकरणाबाबत ग्राहकाने आदेश दिले असतील;
- iii. नियामकाने प्रकटीकरणास मान्यता किंवा तसा आदेश दिला असेल आणि संबंधित कायदा किंवा नियमनांद्वारे प्रतिबंधित असेल तर ग्राहकाला अशा प्रकटीकरणाविरुद्ध अशा कायदे किंवा नियमनांतर्गत सादर करण्याची संधी दिलेली असेल;
- iv. कोणत्याही कायदे किंवा नियमनांतर्गत प्रकटीकरण आवश्यक आहे आणि अशा कायदे किंवा नियमनांद्वारे प्रतिबंध केले नसेल तर अशा कायदे किंवा नियमनांनुसार अशा प्रकटीकरणाविरुद्ध सादर करण्याची ग्राहकाला संधी दिलेली असेल;
- v. प्रकटीकरण हे ग्राहकाच्या वित्तीय उत्पादन किंवा वित्तीय सेवेतील तरतुदींशी थेट संबंधित असेल जर, सदस्याने –
 1. ग्राहकाला आगाऊ सूचित केले वैयक्तिक माहिती एखाद्या त्रयस्थ पक्षासह सामायित केली जाऊ शकते; आणि
 2. ह्या भागामध्ये आवश्यक आहे त्याच पध्दतीने त्रयस्थ पक्ष वैयक्तिक माहितीची गोपनीयता राखेल याची खात्री करण्यासाठीच्या तरतुदी करेल; किंवा
- vi. प्रत्यक्ष किंवा संभाव्य फसवणूक, अनधिकृत व्यवहार किंवा दावे यांपासून संरक्षण करण्यासाठी किंवा त्यांना प्रतिबंध करण्यासाठी प्रकटीकरण केले गेले आहे, जर त्रयस्थ पक्षाने

ह्या भागांतर्गत आवश्यक असलेल्या वैयक्तिक माहितीची गोपनीयता त्रयस्थ पक्षांपासून राखण्याची व्यवस्था केली.

- c. “त्रयस्थ पक्ष” म्हणजे संबंधित सदस्या व्यतिरिक्त कोणतीही व्यक्ती, ह्यामध्ये सदस्य ज्या समुहाचा सदस्य आहे त्यात समाविष्ट व्यक्तीचा समावेश होतो.

14.A. प्रारंभी आणि निरंतर दोन्ही प्रकारे न्याय्य प्रकटीकरणाची आवश्यकता

- a. माहितीपूर्ण व्यवहारासाठीचा निर्णय घेण्यासाठी आवश्यक असू शकेल अशा माहितीचे न्याय्य प्रकटीकरण केल्याची सदस्याने खात्री करावी.
- b. न्याय्य प्रकटीकरण स्थापित करण्यासाठी, माहिती पुढीलप्रकारे प्रदान केली जावी –
- ग्राहक वित्तीय करारामध्ये प्रवेश करण्याच्या बऱ्यापैकी आधी, ज्यामुळे ग्राहकाला माहिती समजण्यासाठी पुरेसा वेळ मिळेल;
 - लेखी आणि अशा पध्दतीने जी विशिष्ट श्रेणीतील ग्राहकाला समजण्याची शक्यता आहे; आणि
 - ग्राहकाला वित्तीय उत्पादन किंवा वित्तीय सेवेची इतर समान वित्तीय उत्पादन किंवा वित्तीय सेवांसह वाजवी तुलना करता येईल अशा पध्दतीने.
- c. वित्तीय उत्पादन किंवा वित्तीय सेवेशी संबंधित ग्राहकाकडे उघड केली जावी अशा माहितीचे प्रकार, ज्यामध्ये पुढील गोष्टींशी संबंधित माहितीचा समावेश होऊ शकतो –
- वैशिष्ट्ये, लाभ आणि ग्राहकाला असलेल्या जोखमींसह वित्तीय उत्पादन किंवा वित्तीय सेवेची प्रमुख वैशिष्ट्ये;
 - वित्तीय उत्पादन किंवा वित्तीय सेवेसाठी अदा करण्याचा मोबदला किंवा ज्या प्रकारे मोबदला मोजला जातो;
 - वित्तीय उत्पादन किंवा वित्तीय करारातील कोणत्याही अटीचे अस्तित्व, समावेशन किंवा प्रभाव;
 - स्वरूप, गुणधर्म आणि सदस्याचे अधिकार ज्यामध्ये ओळख, नियामक स्थिती आणि संलग्नतेचा समावेश होतो;
 - सदस्याचे संपर्क तपशील आणि सदस्य आणि ग्राहकादरम्यानच्या पत्रव्यवहारासाठी वापरल्या जाणाऱ्या पध्दती;
 - एखादा करार विनिर्दिष्ट कालावधीमध्ये रद्द करण्याचे ग्राहकाचे अधिकार; किंवा
 - कोणत्याही कायदा किंवा नियमनांतर्गत ग्राहकाचे अधिकार.

14.B.

- a. सदस्याकडून वित्तीय उत्पादन किंवा वित्तीय सेवा घेणाऱ्या ग्राहकाला त्याने खालील निरंतर प्रकटीकरणे प्रदान करावी –
- ग्राहकाने प्रारंभी जेव्हा वित्तीय उत्पादन किंवा वित्तीय सेवा घेतली तेव्हा 14.A मुद्द्यामध्ये उघड केलेल्या माहिती अंतर्गत आवश्यक असलेले कोणतेही भौतिक बदल;
 - ग्राहकाकडे असलेल्या वित्तीय उत्पादनाच्या स्थिती किंवा कामगिरीशी संबंधित माहिती, जी वित्तीय उत्पादन किंवा वित्तीय सेवेतील अधिकार किंवा स्वारस्यांचे मूल्यांकन करण्यासाठी आवश्यक असू शकेल; आणि

- iii. विनिर्दिष्ट केली जाऊ शकते अशी कोणतीही माहिती.
- b. निरंतर प्रकटीकरण केले जावे –
 - i. कोणताही भौतिक बदल झाल्यापासून वाजवी काळ मर्यादेमध्ये किंवा वाजवी नियतकालिक कालावधी मध्यांतरांना, लागू होत असले त्यानुसार; आणि
 - ii. लेखी आणि त्या श्रेणीतील ग्राहकाला समजेल अशा पध्दतीने.

मार्जीन्स

15. ज्या विभागांमध्ये ग्राहक व्यवहार करतो त्यांना वेळोवेळी लागू असल्याप्रमाणे, सदस्याला किंवा एक्सचेंजला आवश्यक वाटतात अशा किंवा SEBIने निर्देश दिलेला असू शकेल अशा प्रारंभिक मार्जीन्स, विथहोलिंग मार्जीन्स, स्पेशल मार्जीन्स किंवा अशाच इतर मार्जीन्सचे ग्राहक प्रदान करेल. सदस्याला संपूर्णपणे एकट्याच्या आणि निखालस स्वेच्छानिर्णयाने अतिरिक्त मार्जीन्स (जरी ती एक्सचेंजेस, किंवा SEBI द्वारा आवश्यक नसतील) वसूल करण्याची परवानगी आहे आणि ठरवून दिलेल्या वेळेच्या आत अशा मार्जीन्सचे प्रदान करण्यास ग्राहक कर्तव्यप्राप्त आहे.
16. ग्राहकाला हे समजते कि ग्राहकाद्वारे मार्जीन्सचे प्रदान म्हणजे सर्व देयांचे संपूर्ण समाधान असे गृहित असणे आवश्यक नाही. सातत्याने मार्जीन्स प्रदान केलेली असली तरीही, त्याच्या व्यवहाराच्या व्यवहारपूर्तिसाठी, करार आदेश देईल/गरज असेल त्याप्रमाणे अशा आणखी रकमांचे प्रदान करण्यास ग्राहक कर्तव्यप्राप्त (किंवा प्राप्त करण्यास अधिकारी) असू शकेल.

व्यवहार आणि व्यवहारपूर्ति

17. ग्राहक कमांडिटीज/डेरिव्हेटिव्ज करारांच्या खरेदीसाठी किंवा विक्रीसाठी, ग्राहक आणि सदस्य यांनी परस्परात मान्य केल्याप्रमाणे लेखी किंवा प्रपत्रातून किंवा पद्धतीने आदेश देईल तथापि सदस्य खात्री करेल की ह्या विषयातील नियामक आवश्यकतांची पूर्तता झाली आहे. सदस्य ग्राहकाच्या व्यवहाराचे आदेश देण्याची आणि त्यांवर कार्यवाही केवळ त्या ग्राहकाला नेमून दिलेल्या युनिक क्लॉएंट कोडमध्ये करण्याची, खात्री करेल.
18. सदस्य ग्राहकाला व्यवहार/व्यवहारपूर्ति चक्र, डिलीव्हरी/प्रदानाचे नियोजन, त्यातील कोणत्याही बदलांची वेळोवेळी माहिती देत राहिल, आणि जिथे व्यवहाराची कार्यवाही झाली आहे त्या संबंधित कमांडिटी एक्सचेंजच्या अशा नियोजनांचे/कार्यपद्धतींचे अनुपालन करणे ही पर्यायाने ग्राहकाची जबाबदारी असेल.
19. सदस्य खात्री करेल कि ग्राहकाने जमा केलेले पैसे सदस्य त्याच्या स्वतःच्या किंवा इतर कोणत्याही ग्राहकाच्या खात्यापेक्षा वेगळ्या स्वतंत्र खात्यात जमा करेल आणि SEBIचे नियम, परिपत्रके, नोटीसेस, मार्गदर्शक तत्त्वे आणि/किंवा एक्सचेंजचे नियम, व्यावसायिक नियम, उपकलमे, परिपत्रके आणि नोटीसेस यात नमूद केलेल्या हेतूव्यतिरिक्त त्याच्या स्वतःसाठी किंवा इतर कोणत्याही ग्राहकासाठी वापरणार नाही.
20. जिथे एक्सचेंज स्वाधिकारात व्यवहार रद्द करते तेव्हा ग्राहकाच्या वतीने केलेले सर्व व्यवहार वस्तुतः रद्द सिद्ध होतात. अशा वेळी सदस्य ग्राहकाबरोबरचा संबंधित करार रद्द करू शकेल.
21. एक्सचेंजवर कार्यवाही केलेले व्यवहार जिथे व्यवहाराची कार्यवाही केली जाते त्या एक्सचेंजेसच्या नियमांच्या, उपकलमांच्या आणि व्यावसायिक नियमांच्या आणि त्याखाली निर्गमित केलेल्या

परिपत्रकांच्या/नोटीसेसच्या अधीन असतील आणि एक्सचेंजेसचे नियम, उपकलमे आणि व्यावसायिक नियम आणि त्याखाली निर्गमित केलेल्या परिपत्रकांना/नोटीसेसना प्रभावी करण्याच्या हेतूसाठी जिथे व्यवहाराची कार्यवाही केली जाते त्या एक्सचेंजेसच्या उपकलमांत आणि व्यावसायिक नियमांत विनिर्दिष्ट केलेल्या न्यायालयाचा न्यायाधिकार अशा व्यवहारातील सर्व पक्षांनी मान्य केलेला असावा.

वटाव/दलाली

22. ग्राहक सदस्याला वेळोवेळी अस्तित्वात असलेली आणि ग्राहकाच्या खात्याला, व्यवहारांना आणि सदस्याने ग्राहकाला दिलेल्या सेवेला लागू असतील त्याप्रमाणे दलाली आणि वैधानिक कर प्रदान करेल. सदस्य संबंधित कमांडिटी एक्सचेंजेसचे नियम, व्यावसायिक नियम आणि उपकलमे आणि/किंवा SEBIचे नियम यानुसार अनुज्ञेय असलेल्या कमाल दलालीपेक्षा जास्त दलाली आकारणार नाही.

परिसमापन आणि स्थितीचे क्लोज आउट

23. सदस्याच्या इतर हक्कांना (प्रकरण लवादाकडे संदर्भित करण्याच्या हक्कासह) बाधा न येता, ग्राहकाला समजते कि सदस्य मार्जिन्स किंवा इतर रकमांचे, थकित ऋणांचे वगैरे प्रदान न करण्याबद्दल ग्राहकाच्या सर्व किंवा कोणत्याही स्थिती परिसमापित करण्यास/क्लोज आउट करण्यास आणि अशा परिसमापनाचे/क्लोज आउटचे उत्पन्न ग्राहकाच्या, काही असल्यास, दायित्वांसमक्ष /कर्तव्यांसमक्ष समायोजित करण्यास पात्र आहे. अशा परिसमापनाच्या/क्लोज आउटच्या खाती होणारे एखादे आणि सर्व नुकसान आणि आर्थिक आकार ग्राहकाला लावले जातील आणि तो ते वहन करेल.

24. ग्राहकाच्या मृत्यूच्या किंवा नादारीच्या प्रसंगात किंवा ग्राहकाने ज्या कमांडिटीजच्या खरेदीसाठी किंवा विक्रीसाठी आदेश दिले असतील त्या प्राप्त करण्यासाठी किंवा त्यांच्यासाठी प्रदान करण्यास किंवा त्यांची डिलीव्हरी करण्यास तो अन्यथा असमर्थ ठरल्यास, सदस्य ग्राहकाचे व्यवहार क्लोज आउट करू शकेल आणि नुकसानाचा, काही असल्यास, ग्राहकाच्या मालमत्तेसमक्ष दावा करू शकेल. त्यातून उत्पन्न होणाऱ्या अधिशेषासाठी ग्राहक किंवा त्याचे नामनिर्देशिती, उत्तराधिकारी, वारस, आणि अभिहस्तांकिती पात्र असतील. ग्राहकाने नोंद घ्यावी कि नामनिर्देशितीच्या नावे निधी/कमांडिटीजचे हस्तांतरण सदस्याद्वारे कायदेशीर वारसांच्या समक्ष वैध कार्यमुक्ती असेल.

विवादांची सोडवणूक

25. सदस्य त्याच्या मार्फत मार्गस्थ केलेल्या व्यवहारांच्या बाबतीत तक्रारींचे निराकरण करण्यात सहकार्य करेल.

26. ग्राहक आणि सदस्य ठेवी, मार्जिन मनी वगैरेंच्या बाबतीतील कोणतेही दावे आणि/किंवा विवाद जिथे व्यवहाराची कार्यवाही झाली त्या एक्सचेंजेसच्या नियमांप्रमाणे, उपकलमांप्रमाणे आणि व्यावसायिक नियमांप्रमाणे आणि त्याखाली निर्गमित केलेल्या वेळोवेळी अंमलात असलेल्या परिपत्रकानुसार/नोटीसेस प्रमाणे लवादाकडे संदर्भित करतील.

27. ग्राहक/सदस्य समजतात कि ग्राहक/सदस्याच्या विवादाच्या सोडवणूकीसाठी एखाद्या अधिकृत प्रतिनिधीने निर्गमित केलेल्या सूचना, काही असतील तर, सदरहू ग्राहक/सदस्याच्या वतीने व्यवहार करण्यासाठी सदरहू प्रतिनिधीला अधिकार देणाऱ्या पत्रानुसार त्या ग्राहक/सदस्यावर बंधनकारक असतील.

28. आपल्या सर्व अशिलांना पोहोचता येईल असे प्रभावी तक्रार निवारण तंत्र असणे ही प्रत्येक सदस्याची गरज आहे

- a. सदस्याने किंवा त्याच्या वतीने प्रदान केलेल्या वित्तीय उत्पादने किंवा वित्तीय सेवांच्या बाबतीत आपल्या अशिलांकडून तक्रारी प्राप्त करणे आणि त्यांचे निवारण करणे यासाठी सदस्याकडे तंत्र आणि न्याय्य पध्दतीने प्रभावी तंत्र असले पाहिजे.
- b. ग्राहकाबरोबर संबंध प्रस्थापित झाल्याबरोबर आणि ग्राहकाला ज्यावेळी आवश्यक असू शकेल अशा वेळी सदस्याने ग्राहकाला पुढील माहिती दिली पाहिजे –
 - i. कोणत्याही तक्रारीचे निवारण मिळण्याचा ग्राहकाचा अधिकार; आणि
 - ii. आपल्या अशिलांकडून तक्रारी प्राप्त करणे आणि त्यांचे निवारण करणे यासाठी सदस्य अनुसरत असलेल्या प्रक्रिया.

29.A. ग्राहकासाठी सल्ल्याची अनुरूपता

ग्राहकाच्या संबंधित वैयक्तिक परिस्थिती विचारात घेऊन अनुरूप सल्ला मिळण्याचा अधिकार, जसे की ग्राहकाच्या वित्तीय परिस्थिती आणि गरजा. हे दायित्व अशा व्यक्तींना लागू होते जे अशिलांना सल्ला देतात आणि असा सल्ला ज्या वित्तीय उत्पादने आणि सेवांना देणे आवश्यक असेल अशा श्रेणी नियामक विनिर्दिष्ट करू शकतो.

a. सदस्याने –

- i. ग्राहकाच्या संबंधित वैयक्तिक परिस्थितींबाबत अचूक आणि पुरेशी माहिती मिळविण्यासाठी सर्वतोपरी प्रयत्न करावे; आणि
 - ii. ग्राहकाच्या संबंधित वैयक्तिक परिस्थितीचा योग्य विचार करून दिलेला सल्ला ग्राहकासाठी अनुरूप असल्याची खात्री करावी.
- b. जर सदस्याला हे बऱ्यापैकी उघडपणे दिसत असेल की ग्राहकाच्या संबंधित वैयक्तिक परिस्थितींबाबतची उपलब्ध माहिती ही अपूर्ण किंवा चुकीची आहे तर, सदस्याने अपूर्ण किंवा चुकीच्या माहितीवर पुढे जाण्याच्या परिणामांबाबत ग्राहकाला चेतावणी द्यावी.
- c. जर ग्राहकाची असे एखादे वित्तीय उत्पादन किंवा वित्तीय सेवा घेण्याची इच्छा असेल जे सदस्याने ग्राहकासाठी अनुरूप नाही असे ठरवले तर, सदस्याने –
- i. आपला सल्ला ग्राहकाला लेखी आणि ग्राहकाला समजेल अशा पध्दतीने स्पष्टपणे कळवावा; आणि
 - ii. ग्राहकाने विनंती केलेले वित्तीय उत्पादन किंवा वित्तीय सेवा कलम 29.A.a ची पूर्तता केल्यावर आणि ग्राहकाकडून लेखी स्वीकृती मिळवल्यावरच केवळ प्रदान करावे.

30. हितसंघर्ष हाताळणे

ग्राहकाच्या आणि सदस्याच्या हिताबाबत काही संघर्ष निर्माण झाल्यास, ग्राहकाच्या हिताला प्राधान्य दिले जावे.

a. सदस्याने –

- i. कोणत्याही प्रकारच्या हितसंघर्षाबाबत ग्राहकाला माहिती द्यावी, यामध्ये ग्राहकाला सल्ला दिल्याबद्दल सदस्याला मिळालेल्या किंवा मिळण्याचे अपेक्षित असलेल्या कोणत्याही प्रकारच्या मोबदल्याचाही समावेश होतो; आणि

- ii. जर सदस्याला पुढील गोष्टींबाबत हितसंघर्ष माहित असेल किंवा वाजवीरित्या जाणून घेता येत असेल, तर ग्राहकाच्या हिताला प्राधान्य द्यावे –
 1. त्याचे स्वतःचे हित आणि ग्राहकाचे हित; किंवा
 2. संबंधित सदस्याचे हित आणि ग्राहकाचे हित, जिथे सदस्य वित्तीय प्रतिनिधी असेल.
- b. कलम 16a.i. अंतर्गत असलेली माहिती ग्राहकाला लेखी आणि ग्राहकाला समजेल अशा पध्दतीने द्यावी आणि माहिती मिळाल्याची लेखी स्वीकृती पावती ग्राहकाकडून घेतली जावी.
- c. ह्या विभागामध्ये, “विवादास्पद मानधन” म्हणजे असा कोणताही आर्थिक किंवा आर्थिकेतर लाभ जो एखाद्या सदस्याने ग्राहका व्यतिरिक्तच्या व्यक्तीकडून मिळवला आहे, ज्यामुळे त्या परिस्थितीमध्ये सदस्याने ग्राहकाला दिलेल्या सल्ल्यावर परिणाम होण्याची वाजवी अपेक्षा केली जाऊ शकते.

संबंधांची समाप्ती

31. सदस्याचा कसूर, मृत्यू, राजीनामा किंवा हकालपट्टी किंवा एक्सचेंजने प्रमाणपत्र रद्द करणे यांसह कोणत्याही कारणाने सदस्याचे कमॉडिटी एक्सचेंजवर सभासदत्व रद्द झाल्यास सदस्य आणि ग्राहकाच्या दरम्यानचे हे संबंध समाप्त केले जातील.
32. सदस्य, अधिकृत व्यक्ती आणि ग्राहक अन्य पक्षांना किमान एक महिना आगाऊ लेखी नोटीस देऊन, अन्य पक्षाला कोणतेही कारण न देता त्यांच्या दरम्यानचे संबंध समाप्त करण्यास पात्र असतील. अशा कोणत्याही समाप्तीचा विचार न करता, या संबंधांच्या समाप्तीच्या पूर्वी करण्यात आलेल्या व्यवहारांतून उद्ध्वलेले किंवा त्या बाबतीतील सर्व हक्क, दायित्वे आणि कर्तव्ये अस्तित्वात राहतील आणि संबंधित पक्ष किंवा त्यांच्या वारसांवर, कार्यवाहकांवर, प्रशासकांवर, कायेदशीर प्रतिनिधींवर आणि उत्तराधिकार्यांवर, जसे प्रकरण असेल तसे, निहित असतील/बंधनकारक असतील.
33. अधिकृत व्यक्तीच्या मृत्यूच्या/नादारीच्या किंवा बोर्डाकडील त्याची नोंद रद्द होण्याच्या किंवा कमॉडिटी एक्सचेंजद्वारे अधिकृत व्यक्तीची मान्यता मागे घेतली जाण्याच्या आणि कोणत्याही असेल त्या कारणासाठी, सदस्याद्वारे अधिकृत व्यक्तीबरोबरचा करार समाप्त केला जाण्याच्या प्रसंगात, ग्राहकाला अशा समाप्तीबाबत कळविण्यात येईल आणि ग्राहक सदस्याचे थेट ग्राहक असल्याचे मानले जाईल आणि ग्राहकाने सदस्यालाला एक महिन्यापेक्षा कमी नसलेली लेखी सूचना देऊन त्यांचे संबंध समाप्त करण्याचा हेतू कळविल्याशिवाय, सदस्य, अधिकृत व्यक्ती आणि ग्राहकाला शासित करणारी 'हक्क आणि कर्तव्ये' कागदपत्रे अंमलात असतील तशीच पुढे चालू राहतील.

अतिरिक्त हक्क आणि कर्तव्ये

34. सदस्य आणि ग्राहक SEBIने आणि जिथे व्यवहाराची कार्यवाही करण्यात आली होती त्या संबंधित एक्सचेंजने निर्गमित केलेले नियम, व्यावसायिक नियम, उपकलमे, परिपत्रके, नोटीसेस आणि मार्गदर्शक तत्त्वे यानुसार त्यांच्या खात्यांचा वेळोवेळी ताळमेल घालतील आणि व्यवहारपूर्ति करतील.
35. सदस्य त्याच्या अशिलांना कार्यवाही केलेल्या व्यवहारांसाठी एक्सचेंजद्वारा विहित केलेला असू शकेल अशा प्रारूपात वेळोवेळी एक कॉट्रॅक्ट नोट देईल ज्यात आदेश क्रमांक, व्यवहार क्रमांक, व्यवहाराची वेळ, व्यवहाराची किंमत, व्यवहाराची राशी, डेरिव्हेटिव्ह कराराचा तपशील, ग्राहकाचा कोड, दलाली, लावलेले सर्व आकार वगैरे व्यवहारांच्या सर्व नोंदी असतील आणि इतर सर्व संबंधित तपशील असतील व जो

एक्सचेंजने विहित केलेल्या पद्धतीने आणि वेळेच्या आत भरणे आणि देणे आवश्यक असेल. सदस्य व्यवहाराच्या कार्यावाहीपासून 24 तासांच्या आत हार्ड कॉपीत आणि/किंवा डिजीटल सहीचा वापर करून इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात गुंतवणूकदाराला कॉट्रॅक्ट नोट पाठवेल.

36. ग्राहकाने अन्यथा विनिर्दिष्टीत केलेले असल्याशिवाय जिथे व्यवहाराची कार्यवाही करण्यात आली त्या संबंधित एक्सचेंजकडून पेआउटच्या प्राप्ती झाल्यावर आणि जिथे व्यवहाराची कार्यवाही करण्यात आली त्या संबंधित एक्सचेंजने विहित केलेल्या असू शकतील अशा अटी आणि शर्तीच्या अधीन, जसे प्रकरण असेल तसे, एक्सचेंजचे नियम, उपकलमे, व्यावसायिक नियम आणि परिपत्रके यांप्रमाणे निधीचा पेआउट करेल किंवा कमांडिटीजची डिलीव्हरी देईल.
37. सदस्य जिथे व्यवहाराची कार्यवाही केली जाते त्या संबंधित एक्सचेंजद्वारा वेळोवेळी विहित केलेला असू शकेल अशा नियतकालाने आणि प्रारूपात अशा वेळेच्या आत, त्याच्या प्रत्येक ग्राहकाच्या संबंधातील निधी आणि कमांडिटीज उभयतांचे संपूर्ण 'खाते विवरणपत्र' पाठवेल. विवरणपत्रात असेही विधान असेल कि ग्राहक, विवरणपत्रात काही चुका असल्या तर, सदस्याला (स्टॉक ब्रोकर्स) ते प्राप्त झाल्यापासून जिथे व्यवहार केला गेला त्या संबंधित एक्सचेंजद्वारे वेळोवेळी विहित केलेल्या वेळेत चुका कळवेल. .
38. सदस्य मार्जीन विवरणपत्र ग्राहकाला दररोज पाठवेल. मार्जीन विवरणपत्रात इतर बाबींबरोबरच, जमा केलेले सांपार्श्विक, विनियोग केलेले सांपार्श्विक, आणि सांपार्श्विकाची स्थिती (उपलब्ध शिल्लक/ग्राहकाकडून येणे) रोख, मुदत ठेव पावत्या (FDRs), बँक गॅरंटी, गोदाम पावत्या, सिक्युरिटीज इ. विभागणीसह तपशील समाविष्ट असावा.
39. ग्राहक सदस्याबरोबर संबंध स्थापित करण्यासाठी आवश्यक ती कायदेशीर क्षमता आणि त्याला तसा अधिकार असल्याची आणि याच्या खालील त्याची कर्तव्ये आणि वचनपत्रे पार पाडण्यास तो सक्षम असल्याची खात्री करेल. ग्राहक जे करू शकेल अशा सर्व व्यवहारांचे अनुपालन करण्याची खात्री करण्याकरिता आवश्यक असलेल्या सर्व कृती ग्राहक असे व्यवहार करण्यापूर्वी पूर्ण करेल.
40. जिथे, एखादा सदस्य त्याचे/ तिचे/ त्यांचे सदस्यत्व परत करतो तिथे, सदस्य काही दावे असल्यास गुंतवणूकदारांनी ते दाखल करण्यासाठी सार्वजनिक सूचना देतो. एक्सचेंजच्या व्यवहार प्रणालीवर केलेल्या व्यवहारांबाबत काही दावा असल्यास, सुनिश्चित कालावधीमध्ये आणि सहाय्यक कागदपत्रांसह अशिल एक्सचेंजकडे दावा दाखल करेल याची खात्री करावी.
- 41.A. गैरवर्तनापासून संरक्षण ज्यामध्ये दिशाभूल करणारे वर्तन आणि अपमानास्पद वर्तनाचा समावेश होतो
- वित्तीय उत्पादने किंवा वित्तीय सेवांशी निगडित अन्याय्य पद्धतींना प्रतिबंध आहे.
 - “अन्याय्य वर्तन” म्हणजे सदस्य किंवा त्याच्या वित्तीय प्रतिनिधीची अशी कृती किंवा दोष ज्याचा माहितीपूर्ण संमती घेण्याच्या ग्राहकाच्या क्षणतेवर ठळक परिणाम होतो किंवा होऊ शकतो आणि ज्यामध्ये पुढील गोष्टींचा समावेश होतो –
 - कलम 41.B अंतर्गत दिशाभूल करणारे वर्तन
 - कलम 41.C अंतर्गत अपमानास्पद वर्तन
 - विनिर्दिष्ट केली जाऊ शकतील अशी इतर उत्पादने.

41.B.

- a. एखादा घटक ठरविण्याबाबत सदस्य किंवा त्याच्या वित्तीय प्रतिनिधीचे वर्तन दिशाभूल करणारे मानले जाते जर त्यामुळे ग्राहकाला व्यवहाराचा असा निर्णय घ्यावा लागू शकतो जो ग्राहकाने अन्यथा घेतला नसता आणि ह्या वर्तनामध्ये पुढील गोष्टींचा समावेश होतो –
- ग्राहकाला चुकीची किंवा सदस्य किंवा त्याच्या वित्तीय सल्लागाराला ती माहिती खरी असल्याचा विश्वास नाही अशी माहिती देणे; किंवा
 - फसव्या विषयाबाबत ग्राहकाला अचूक माहिती प्रदान करणे.
- b. 41.B.a अंतर्गत एखादे आचरण दिशाभूल करणारे आहे का हे ठरवण्यामध्ये, खालील घटकांचा "निर्धारक घटक" म्हणून वापर करावा –
- वित्तीय उत्पादन किंवा वित्तीय सेवेच मुख्य वैशिष्ट्य, यामध्ये त्याची वैशिष्ट्ये, लाभ आणि ग्राहकाला असलेल्या जोखमींचा समावेश होतो;
 - विशिष्ट वित्तीय उत्पादन किंवा वित्तीय सेवेबाबतची ग्राहकाची गरज किंवा ग्राहकाबाबत त्याची अनुरूपता;
 - वित्तीय उत्पादन किंवा वित्तीय सेवेसाठी अदा करण्याचा मोबदला किंवा ज्या प्रकारे तो मोबदला मोजला जातो ती पध्दत;
 - वित्तीय करारातील कोणत्याही संज्ञेचे अस्तित्व, वर्जन किंवा प्रभाव, जी त्या वित्तीय कराराच्या विषयामध्ये भौतिक संज्ञा आहे;
 - सदस्याची ओळख, नियामक स्थिती आणि संलग्नीकरणांसह त्याचे स्वरूप, गुणधर्म आणि अधिकार; आणि
 - कोणत्याही कायदा किंवा नियमांतर्गत ग्राहकाचे अधिकार.

41.C.

- a. वित्तीय उत्पादन किंवा वित्तीय सेवांच्या बाबतीत सदस्य किंवा त्याच्या वित्तीय प्रतिनिधीचे वर्तन अपमानास्पद आहे जर –
- त्यामध्ये बळजबरी किंवा अयोग्य प्रभावाच्या वापराचा समावेश होतो; आणि
 - त्याची कारणे किंवा ग्राहकाने अन्यथा जो व्यवहारात्मक निर्णय घेतला नसता तो घेण्यास ग्राहकाला भाग पाडणे.
- b. एखादे वर्तन बळजबरी किंवा अयोग्य प्रभावाचे आहे का हे ठरविण्यासाठी खालील गोष्टींचा विचार केला जावा –
- वर्तनाची वेळ, स्थान, स्वरूप किंवा चिकाटी;
 - धमकावणाऱ्या किंवा अपमानास्पद भाषेचा किंवा वर्तनाचा वापर;
 - वित्तीय उत्पादन किंवा वित्तीय सेवेच्या बाबतीत ग्राहकाच्या निर्णयावर परिणाम होऊ शकतो अशा ग्राहकाच्या कोणत्याही विशिष्ट दुर्दैवी घटनेची किंवा परिस्थितीची पिळवणूक, ज्याबाबत सदस्याला माहित आहे;
 - सदस्याने लादलेले कोणतेही कराराबाहेरील अडथळे जिथे ग्राहकाला वित्तीय करारांतर्गत अधिकार वापरण्याची इच्छा आहे, यामध्ये पुढील गोष्टींचा समावेश होतो –
 - वित्तीय करार रद्द करण्याचा अधिकार;

- vi. दुसऱ्या वित्तीय उत्पादनास किंवा दुसऱ्या सदस्याकडे स्विकारण्याचा अधिकार आणि
- vii. कोणतीही कारवाई करण्याची धमकी, ती धमकी कोणत्या परिस्थितीमध्ये दिली गेली आहे त्यानुसार.

इलेक्ट्रॉनिक काँट्रॅक्ट नोट (ECN)

42. ग्राहकाने इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपातील काँट्रॅक्ट नोट प्राप्त करण्याचा पर्याय स्वीकारला, तर तो सदस्याला उचित इमेल आयडी (ग्राहकाने तयार केलेला) पुरवेल (कृपया जोडपत्र 3 च्या परिशिष्ट A चा संदर्भ घ्या). सदस्याने खात्री करावी की ह्या विषयामध्ये जारी केलेले सर्व नियम/व्यावसायिक नियम/उपकलमे/परिपत्रके एकत्रित केलेली असतील. इमेल आयडी मधील कोणताही बदल ग्राहक सदस्याला प्रत्यक्ष पत्र पाठवून कळवेल. ग्राहकाने इंटरनेट व्यवहाराचा पर्याय स्वीकारला असेल, तर इमेल आयडीच्या बदलाची विनंती ग्राहकाच्या विशिष्ट आयडी आणि पासवर्डच्या सुरक्षित अॅक्सेसमार्फत करता येऊ शकेल.
43. इमेलमार्फत पाठविलेली ECN डिजीटल सही केलेली, एन्क्रिप्टेड आणि ढवळाढवळ न करता येणारी असेल आणि IT अधिनियम, 2000 च्या तरतूदीचे अनुपालन करणारी असेल याची सदस्य खात्री करेल. इमेल मार्फत पाठविलेली ECN जोडपत्र म्हणून पाठवली असेल, तर जोडपत्र म्हणून पाठविलेली फाइलसुद्धा डिजीटल सही, एन्क्रिप्शन आणि ढवळाढवळ न करता येणारी करून सुरक्षित केलेली असेल.
44. ग्राहकाने नोंद घ्यावी कि सदस्याला बाउन्सड मेल अधिसूचना प्राप्त न होणे म्हणजे ग्राहकाच्या इमेल आयडीवर काँट्रॅक्ट नोटची डिलीव्हरी झाली असा अर्थ असेल.
45. IT अधिनियम, 2000 चे अनुपालन करून ECN आणि इमेलची पोचपावती एक्सचेंजने विहित केलेल्या पद्धतीने आणि SEBI/कमॉडिटी एक्सचेंजने वेळोवेळी निर्गमित केल्याप्रमाणे अस्तित्वात असलेले नियम/परिपत्रके/मार्गदर्शक तत्त्वे यानुसार सदस्य सॉफ्ट आणि ढवळाढवळ न करता येण्याऱ्या स्वरूपात राखून ठेवेल. डिलीव्हरीचा पुरावा म्हणजेच काँट्रॅक्ट नोट पाठवताना प्रणालीने निर्माण केलेले लॉग रिपोर्ट सदस्याद्वारे SEBI/ कमॉडिटी एक्सचेंजेसद्वारे जारी केलेल्या अस्तित्वात असलेल्या नियम/परिपत्रके/मार्गदर्शक तत्वांच्या अधीन विनिर्दिष्टित केलेल्या कालावधीसाठी राखून ठेवले जातील. लॉग रिपोर्ट ग्राहकाला न पोचलेल्या काँट्रॅक्ट नोटचा/फेटाळलेल्या किंवा बाउन्सड बँक झालेल्या इमेलसचा तपशील पुरवेल. बाउन्सड मेलस अधिसूचना मिळाल्याची खात्री करण्यासाठी सदस्य नेहमी SEBIच्या/कमॉडिटी एक्सचेंजेसच्या अस्तित्वात असलेल्या नियम/परिपत्रके/मार्गदर्शक तत्वांच्या अधीन ठरवून दिलेल्या वेळेच्या आत सर्व आवश्यक पावले उचलेल.
46. जे ग्राहक काँट्रॅक्ट नोट इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात प्राप्त करण्याचा पर्याय निवडत नाहीत त्यांना प्रत्यक्ष पद्धतीने काँट्रॅक्ट नोट पाठविणे सदस्य सुरू ठेवेल. जेव्हा केव्हा ECN ग्राहकाला पोचलेल्या नसतील किंवा ग्राहकाच्या इमेल आयडी द्वारे फेटाळण्यात (मेल बाउन्स होणे) आलेल्या असतील, त्या त्या वेळी सदस्य SEBI/कमॉडिटी एक्सचेंजेसच्या अस्तित्वात असलेल्या नियमने/नियम उपकलमे, व्यावसायिक नियम आणि परिपत्रकांच्या अधीन ठरवून दिलेल्या वेळेच्या आत ग्राहकाला प्रत्यक्ष काँट्रॅक्ट नोट पाठवेल आणि अशा प्रत्यक्ष काँट्रॅक्ट नोटच्या डिलीव्हरीचा पुरावा राखून ठेवेल.
47. ग्राहकाला ECN कम्युनिकेशन व्यतिरिक्त, सदस्य त्याच वेळी त्याच्या नेमून दिलेल्या वेबसाइटवर, जर असेल, एका सुरक्षित मार्गाने ECN प्रसिद्ध करेल आणि ग्राहकाला संबंधित अॅक्सेस सक्षम करेल आणि ह्या हेतुर्थ, तो ग्राहकाला काँट्रॅक्ट नोट इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने जतन करण्याच्या आणि/किंवा त्याची प्रिन्ट आउट काढून घेण्याच्या पर्यायासह एक विशिष्ट यूजर नेम आणि पासवर्ड प्रदान करेल.

48. जो ग्राहक इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात कॉन्ट्रॅक्ट नोट मागतो त्यासाठी मिळवलेले इलेक्ट्रॉनिक कॉन्ट्रॅक्ट नोट (ECN) घोषणापत्र. हे घोषणापत्र ग्राहकाने रद्द करेपर्यंत वैध राहिल.

कायदे आणि न्यायक्षेत्र

49. या दस्तऐवजात ठरवून दिलेल्या विशिष्ट हक्कांव्यतिरिक्त, सदस्य, अधिकृत व्यक्ती आणि ग्राहक, ज्या एक्सचेंजमध्ये व्यवहार करण्याची ग्राहक निवड करेल त्या एक्सचेंजचे नियम, उपकलमे आणि व्यावसायिक नियम आणि त्याखील निर्गमित करण्यात आलेली परिपत्रके/नोटीसेस किंवा SEBIचे नियम आणि नियमने यांच्या अधीन सदस्य किंवा ग्राहकाला असू शकतील असा इतर हक्कांचा वापर करण्यास पात्र आहेत.
50. या दस्तऐवजातील तरतूदी सदैव सरकारी अधिसूचना, SEBIने निर्गमित केलेले कोणतेही नियम, मार्गदर्शक तत्त्वे आणि परिपत्रके/नोटीसेस आणि जिथे व्यवहारांची कार्यवाही केली जाते त्या संबंधित कमांडिटी एक्सचेंजच्या वेळोवेळी अंमलात असू शकतील अशी परिपत्रके, नियम, व्यावसायिक नियम आणि उपकलमांच्या अधीन असतील.
51. सदस्य आणि ग्राहक आर्बिट्रेशन अँड कन्सिलिएशन अधिनियम, 1996 खाली लवादाने दिलेल्या कोणत्याही निर्णयाचे पालन करतील. तथापि, कोणताही एक पक्ष लवादाच्या निर्णयाने समाधानी नसेल तर अपीलाची तरतूद आहे.
52. या दस्तऐवजात वापरलेल्या परंतु, यात व्याख्या न केलेल्या शब्दांचा आणि अभिव्यक्तींचा अर्थ, संदर्भानुसार अन्य असणे आवश्यक असल्याशिवाय, तोच असेल जो एक्सचेंजेस/SEBIचे नियम, उपकलमे, नियमने/व्यावसायिक नियम आणि त्याखाली निर्गमित करण्यात आलेल्या परिपत्रके/नोटीसेसमध्ये त्यांना ठरवून देण्यात आलेला आहे.
53. सदस्याने भर टाकलेली कोणतीही अतिरिक्त स्वेच्छेची/अनिवार्य नसलेली कलमे/दस्तऐवज एक्सचेंजेस/SEBIचे नियम/व्यावसायिक नियम/ नोटीसेस/परिपत्रके यांचा भंग करणारे नसावेत. अशा स्वेच्छेच्या कलमांतील/दस्तऐवजा(जां)तील कोणताही बदल 15 दिवस आधीच्या सूचनेने करण्यात यावा. एक्सचेंजेस/SEBIने विनिर्दिष्ट केलेल्या हक्क आणि कर्तव्यातील कोणतेही बदलसुद्धा अशीलांच्या नजरेला आणून दिले जावेत.
54. यातील पक्षांच्या हक्कांत आणि कर्तव्यांत SEBIच्या नियमांतील बदलांच्या परिणामी किंवा जिथे व्यवहारांची कार्यवाही केली जाते त्या संबंधित कमांडिटी एक्सचेंजच्या उपकलमांतील, नियमांतील आणि व्यावसायिक नियमांतील बदलांमुळे बदलले गेले तर, असे बदल या दस्तऐवजात नमूद केलेल्या पक्षांच्या हक्कांतील आणि कर्तव्यांतील बदल म्हणून यात अंगीकृत करण्यात आले आहेत असे मानण्यात यावे.
55. सदस्यांनी दर महिन्याला आपल्या अशिलांना खात्याचे विवरणपत्र पाठवणे आवश्यक आहे.

सदस्याद्वारे ग्राहकाला पुरविण्यात आलेली इंटरनेट आणि वायरलेस तंत्रज्ञानावर आधारित सुविधा ('हक्क आणि कर्तव्य' दस्तऐवजा(जां)त नमूद केलेली सर्व कलमे लागू असतील. त्या व्यतिरिक्त, याठिकाणी नमूद केलेली कलमेसुद्धा लागू होतील.)

1. मोबाइल फोन, डेटा कार्ड सहित लॅपटॉप, वगैरे अशा इंटरनेट प्रोटाकॉल (IP) चा वापर करणाऱ्या साधनांचा समावेश असेल अशा वायरलेस तंत्रज्ञानाच्या वापरामार्फत इंटरनेट आधारित व्यवहार (IBT) आणि कमांडिटीजचा व्यवहार पुरविण्यास सदस्य पात्र आहे. सदस्याने SEBI आणि एक्सचेंजेस वेळोवेळी विनिर्दिष्ट करू शकतील अशा वायरलेस तंत्रज्ञानाचा वापर करून इंटरनेट आधारित व्यवहारांना/कमांडिटीच्या व्यवहारांना लागू होतील अशा सर्व आवश्यकतांचे अनुपालन करावे.
2. ग्राहक कमांडिटीजमध्ये गुंतवणूक करण्यास/व्यवहार करण्यास इच्छुक आहे आणि त्या हेतुर्थ, ग्राहक एका इंटरनेट आधारित व्यवहाराच्या सुविधेचा किंवा वायरलेस तंत्रज्ञानामार्फत कमांडिटीजचा व्यवहार करण्याच्या सुविधेचा वापर करण्यास इच्छुक आहे. सदस्य त्याची IBT सेवा ग्राहकाला पुरवेल, आणि ग्राहक SEBI/एक्सचेंजेसच्या तरतूदी आणि सदस्याच्या IBTवर विनिर्दिष्ट केलेल्या अटी आणि शर्तीवर आणि त्यांच्या अधीन, जर त्या एक्सचेंजेस/SEBIने विहित केलेल्या नियमांना अनुसरून असतील तर, सदस्याच्या IBT सेवेचा लाभ घेईल.
3. सदस्याने वायरलेस तंत्रज्ञान/इंटरनेट किंवा इतर कोणत्याही तंत्रज्ञानामार्फत कमांडिटीजच्या व्यवहाराशी संबंधित वैशिष्ट्ये, जोखमी, जबाबदाऱ्या, कर्तव्ये आणि दायित्वे यांची ग्राहकाला जाणीव करून द्यावी.
4. सदस्याने ग्राहकाला जाणीव करून द्यावी कि सदस्याची IBT प्रणाली सुरवातीला स्वतःच पासवर्ड निर्माण करते आणि एक्सचेंजेस/SEBIने विहित केलेल्या नियमांना अनुसरून ठरवून दिल्याप्रमाणे त्याचे पासवर्ड धोरण आहे.
5. यूजर नेम आणि पासवर्ड गोपनीय आणि सुरक्षित ठेवण्यासाठी ग्राहक जबाबदार असेल आणि कोणत्याही व्यक्तीने सदस्याच्या IBT प्रणालीद्वारे ग्राहकाचे यूजर नेम आणि/किंवा पासवर्ड वापरून दिलेल्या सर्व आदेशांसाठी आणि व्यवहारांसाठी ग्राहक एकट्यानेच जबाबदार असेल, त्या व्यक्तीला तसे करण्याचा अधिकार असो वा नसो. तसेच ग्राहकाला जाणीव आहे कि ऑर्डर रुटेड प्रणालीमार्फत वायरलेस तंत्रज्ञानाच्या मार्गाने इंटरनेट व्यवहार/कमांडिटीजमधील व्यवहारांसाठी अधिकृतता तंत्रज्ञाने आणि सुरक्षा उपाय आवश्यक आहेत आणि कर्मचारी आणि सदस्याचे डीलर्स यांच्यासहित कोणत्याही तिसऱ्या पक्षाला ग्राहकाचा आणि/किंवा त्याच्या अधिकृत प्रतिनिधीचा पासवर्ड उघड न करण्याची खात्री करण्याचे वचन देतो.
6. ग्राहक पासवर्ड विसरला, सदस्याच्या IBT प्रणालीत दोष आढळले, विसंगति आढळली/संशय आला/त्याच्या यूजर नेम/ पासवर्ड/ खात्याद्वारे अनधिकृत वापर झाल्याचे आढळे तर अशा अनधिकृत वापराचा संपूर्ण तपशील, तारीख, पद्धत आणि अशा अनधिकृत वापराच्या अनुषंगाने केलेले व्यवहार वगैरे सदस्याला ताबडतोब लेखी अधिसूचित करेल.
7. वायरलेस तंत्रज्ञानाच्या मार्गाने इंटरनेटवरून/कमांडिटीज व्यवहाराचे आदेश मार्गस्थ करण्यासाठी सेवेचा लाभ घेण्याशी संबंधित असलेल्या जोखमींची ग्राहकाला जाणीव आहे आणि त्या त्याला समजल्या आहेत आणि

ग्राहकाच्या यूजरनेम/पासवर्डने कोणत्याही पद्धतीने केलेल्या कोणत्याही आणि सर्व कृतींसाठी ग्राहक पूर्णपणे जबाबदार आणि उत्तरदायी आहे.

8. सदस्य आदेश/व्यवहाराची पुष्टी ग्राहकाला त्याच्या विनंतीवरून इमेलमार्फत पाठवेल. ग्राहकाला जाणीव आहे कि आदेश/व्यवहाराची पुष्टी वेब पोर्टलवरून पुरविण्यात आलेली आहे. ग्राहक वायरलेस तंत्रज्ञानाचा वापर करून व्यवहार करत असेल तर, सदस्य आदेश/व्यवहाराची पुष्टी ग्राहकाच्या उपकरणावर पाठवेल.
9. ग्राहकाला जाणीव आहे कि इंटरनेट वरून व्यवहार करण्यात अनेक अनिश्चित घटक आणि क्लिष्ट हार्डवेअर, सॉफ्टवेअर, प्रणाली, संवादाच्या वाहिन्या, पेरिफेरल्स, वगैरे सामील असतात, ज्यात व्यत्यय येणे आणि ते स्थानभ्रष्ट होणे शक्य आहे. सदस्य आणि एक्सचेंज, सदस्याची IBT सेवा कोणत्याही व्यत्ययाविना ग्राहकाला सर्व काळ उपलब्ध असेल असे कोणतेही निवेदन करत नाहीत किंवा हमी देत नाहीत.
10. सदस्याच्या IBT प्रणालीचे कोणतेही प्रलंबन, व्यत्यय, अनुपलब्धता किंवा चुकीचे कार्य, किंवा एक्सचेंजची सेवा किंवा प्रणाली किंवा ग्राहकाच्या/सदस्याच्या/एक्सचेंजच्या बाजूने, सदस्य/एक्सचेंजेसच्या नियंत्रणाबाहेरील कोणत्याही कारणासाठी कोणताही दुवा/प्रणाली बंद पडण्यामुळे त्याच्या आदेशाची कार्यवाही न होणे यासाठी ग्राहकाचा एक्सचेंज किंवा सदस्याच्या विरोधात कोणताही दावा असणार नाही.